

м. Підгородне – фольклорний ансамбль «Криниця» - 9 осіб, з яких 7 є 1934 – 1942 років народження; в м. Жовті Води – фольклорний ансамбль «Знахідка» - 12 осіб, з яких 11 є 1933 – 1943 років народження і т.д. Така ситуація є характерною для всієї Дніпропетровщини.

Нажаль, під впливом ЗМІ, а також стереотипів, сформованих діяльністю радянських «народних хорів», про те, що народна пісня – це весела пісня, протяжна козацька пісня є незатребуваною, насамперед у організаторів всіляких концертів, свят, фестивалів, які вважають, що фольклорний колектив – це обов’язково веселий колектив, який співає жартівливі пісні під супровід баяна. В результаті слухач просто не знає про існування іншого фольклору, яким є козацька пісня. Яскравою є ситуація з ансамблем «Криниця», багатючий репертуар якого не підійшов для популярної зараз телепередачі «Фольк-мюзік». В результаті колектив виконував на цій передачі сучасну жартівливу авторську пісню.

Як показали проведені фольклорні експедиції, навіть на більшість учасників клубних фольклорних колективів с. Капулівка Нікопольського р-ну (гурт «Калинонька»), с. Зайцеве Синельниківського р-ну (колектив «Срібні джерела») виконання протяжних пісень найстарішими мешканцями цих же сіл справляло враження «культурного потрясіння».

Б) У пропорційному відношенні до членів громади, носіїв елементу «Козацькі пісні Дніпропетровщини» гранично мало. З’ясування справжнього числа носіїв старовинної козацької багатоголосої манери співу передбачає дослідження усієї території області методом посадибного опитування, хоча наочне зменшення кількості носіїв елементу «Козацькі пісні Дніпропетровщини», порівняно з минулими роками, очевидне.

Географічний ареал поширення елементу «Козацькі пісні Дніпропетровщини» охоплює майже всю Дніпропетровську область, за виключенням сіл, в яких компактно проживають представники інших національностей (росіяни, білоруси тощо).

В) Елемент «Козацькі пісні Дніпропетровщини» передається усним шляхом. Раніше цей процес передачі був більшою мірою «вертикальним»: діти вчили

козацькі пісні від своїх батьків або бабусь-дідусів. Зараз цей процес передачі фактично повністю зруйнований. В межах діючих фольклорних ансамблів «Богуславочка» (с. Богуслав Павлоградського р-ну), «Знахідка» (м. Жовті Води), «Криниця» (м. Підгородне Дніпропетровського р-ну) відбувається горизонтальний процес передачі – коли молодші учасники цих колективів вчать пісні від старших учасників. Але цей процес передачі не забезпечує збереження елемента «Козацькі пісні Дніпропетровщини», тому що, з одного боку, кількість молодших учасників у цих фольклорних ансамблях є вкрай малою, а з другого боку, ці «молодші» учасники насправді теж вже досягли пенсійного віку.

7.2 Елемент «Козацькі пісні Дніпропетровщини» знаходиться у критичному стані, існує пряма загроза його зникнення протягом найближчих 2-5 років, оскільки вік виконавців козацьких пісень починається від 70-80 років. При цьому міжпоколінний процес передачі козацьких пісень фактично відсутній. Самі виконавці козацьких пісень гостро відчують минуність свого мистецтва, яке, на думку всіх виконавців, вичерпується їхнім людським віком.

Крім фізичного чинника, загрозу елементу становить незатребуваність справжньої, протяжної козацької пісні в побуті та під час сценічних виступів. Нажаль триває практика презентації фольклорних творів як розважальних, ще й досі пісні виконуються у радянській самодіяльній сценічній традиції, з музичним супроводом під баян, а репертуар більшості аматорських колективів, які працюють при будинках культури, становлять популярні жартівливі народні і авторські пісні.

Відсутність площадки для звучання протяжної козацької пісні суттєво обмежує коло потенційних продовжувачів цього елемента.

7.3. Першочерговим заходом з охорони елемента «Козацькі пісні Дніпропетровщини» є організація процесу міжпоколінної передачі цього елемента.

Іншим важливим заходом з охорони є підняття значимості козацької пісні в суспільстві, що може бути зроблено через сучасні форми сценічних дійств,

виступи, радіо-, телепередачі, соціальну рекламу, навчальні програми у загальноосвітніх школах, середніх та вищих навчальних закладах.

Ще одним важливим заходом з охорони є здійснення фольклорних експедицій та відображення їхніх результатів (розміщення записаних матеріалів) в Інтернеті.

Доцільним було би створення окремого мультимедійного сайту, присвяченого козацьким пісням Дніпропетровщини, який би містив не тільки сучасні записи пісень, але й записи з фольклорних архівів попередніх років, коли традиція виконання козацьких пісень була в кращому стані.

8. Заходи щодо охорони елемента

Визначити, які проводились, проводяться і плануються заходи з охорони даного елемента нематеріальної культурної спадщини для забезпечення його життєздатності, та рівень залучення до них членів громади, зокрема носіїв елемента.

Для забезпечення життєздатності елемента, що є необхідною умовою охорони нематеріальної культурної спадщини, можуть здійснюватися заходи за наступними напрямками:

- Ідентифікація й визначення елементів нематеріальної культурної спадщини, зокрема шляхом складання переліків (реєстрів) елементів.
- Фіксація.
- Дослідження.
- Популяризація.
- Актуалізація.
- Підвищення ролі спадщини в житті суспільства/регіону.
- Забезпечення передачі спадщини від покоління до покоління, зокрема шляхом формальної та неформальної освіти.
- Відродження різних аспектів спадщини.
- Інші заходи.

Слід описати застосовані заходи.

Не більше 500 слів.

На даний момент проводяться наступні заходи з охорони:

1) Фіксація: з 03.07.2014 року проведено 8 фольклорних експрес-експедицій за участю та експедиційним планом науковців НДЛ українського фольклору, народного говору та літератури Нижньої Наддніпрянщини Дніпропетровського національного університету ім. О. Гончара, під час яких здійснювалися записи мешканців с. Зайцеве Синельниківського р-ну, с. Преображенка та смт. Межова Межівського р-ну, с. Красний Під, с. Роза Люксембург та с. Новокурське

Широківського р-ну, м. Жовті Води, с. Капулівка Нікопольського р-ну, м. Підгородне Дніпропетровського р-ну, селище Чаплі м. Дніпропетровськ, с. Сурсько-Михайлівка Солонянського р-ну.

2) Підвищення ролі спадщини в житті суспільства/регіону:

05.05.2014 р. у Медіа-центрі «Дніпр Пост» (м. Дніпропетровськ) відбулася прес-конференція «Врятуємо козацькі пісні – врятуємо самобутність Дніпропетровщини», за участі голови Дніпропетровської обласної ради Євгена Григоровича Удода та фольклорного ансамблю «Богуславочка» з с. Богуслав Павлоградського р-ну. На цій зустрічі було презентовано проект по збереженню елементу «Козацькі пісні Дніпропетровщини», що включає, зокрема, його просування до Списку нематеріальної культурної спадщини, що потребує термінової охорони, який ведеться ЮНЕСКО. Захід мав широкий розголос в місцевих та всеукраїнських ЗМІ.

03.06.14 року у приміщенні Дніпропетровської обласної ради була проведена нарада голови Дніпропетровської облради Є.Г. Удода з представниками районів Дніпропетровської області (голови та заступники голів районних рад, керівники комісій по культурі районних рад, представники відділів культури райдержадміністрацій, керівництво обласного відділу культури), на якій було представлено проект по збереженню елементу «Козацькі пісні Дніпропетровщини», зокрема його просуванню до Списку нематеріальної культурної спадщини, що потребує термінової охорони, який ведеться ЮНЕСКО та піднято питання проведення відповідних заходів з охорони елементу «Козацькі пісні Дніпропетровщини» на місцях. Захід також мав висвітлення у місцевих ЗМІ.

31.07.14 р. проведено зустріч голови Дніпропетровської облради Є.Г. Удода з учасниками фольклорного ансамблю «Криниця» м. Підгородне Дніпропетровського р-ну, на якій піднімалися питання збереження козацьких пісень. Зустріч широко висвітлювалася у місцевих ЗМІ.

22.08.14 року у м. Києві в рамках презентації нематеріальної культурної

спадщини Дніпропетровщині у Національному історико-культурному заповіднику «Києво-Печерська Лавра» відбулося представлення проекту по збереженню елементу «Козацькі пісні Дніпропетровщини», за участі заступника Голови Дніпропетровської облради Тетяни Федорівни Дацько.

13.09.2014 р. у Центральному парку культури та відпочинку ім. Т. Шевченка м. Дніпропетровська відбувся фестиваль «Козацькі пісні Дніпропетровщини», на якому було проведено конкурс серед виконавців автентичного фольклору (старовинних козацьких пісень) – представників міст і районів області. Захід ставив за мету підтримку виконавців козацьких пісень та популяризацію цих пісень у суспільстві.

3) Інше:

А) На Дніпропетровщині прийнята і діє Програма збереження та розвитку об'єктів культурної і природної спадщини, розташованих на території Дніпропетровської області, на 2014 – 2019 роки (рішення Дніпропетровської обласної ради від 31.01.2014 № 524-25/VI). Програмою передбачена низка заходів направлених на виявлення, збереження, популяризацію, передачу майбутнім поколінням об'єктів культурної та природної спадщини Дніпропетровської області. Зокрема, розробка номінацій, кодексу етики, укріплення партнерських відносин для обміну досвідом збереження об'єктів культурної спадщини, участь у програмах обміну на регіональному, міжрегіональному, міжнародному рівнях, підготовка облікової, іншої документації для об'єктів культурної спадщини регіону для занесення до відповідних Національних списків та реєстрів, моніторинг стану збереження об'єктів, сприяння довготерміновій охороні й менеджменту об'єктів культурної спадщини, розробка та підтримка сайту об'єктів культурної та природної спадщини Дніпропетровської області, організація та проведення регіональних, всеукраїнських, міжнародних форумів, фестивалів, виставок, організація участі виступів творчих колективів тощо. На виконання завдань і заходів програми у 2014 році планувалося передбачити фінансування за рахунок коштів обласного бюджету у сумі 35 740,0 тис. грн., з них на розробку

номінації по козацьким пісням 1 270 тис грн. Проте, у зв'язку з розпорядженням Кабінету Міністрів України про економію видатків бюджету фінансування заходів програми у 2014 році мінімізоване. Нині передбачене фінансування на такі заходи: проведення фольклорних експедицій, розробка й підтримка сторінки «Спадщина ЮНЕСКО» з вкладкою «Козацькі пісні Дніпропетровщини» (у стадії розробки), оцифровка записів козацьких пісень, збір інформації та підготовка номінаційного дос'є, проведення організаційних заходів (фестиваль, презентації, наради, прес-конференції тощо).

Б) Оцифровані з бабін записи попередніх років НДЛ українського фольклору, народного говору та літератури Нижньої Наддніпрянщини Дніпропетровського національного університету ім. Олеся Гончара (644 Мб, загальним хронометражем 352 хвилини).

В) Проведена зустріч із ректором Дніпропетровського національного університету ім. Олеся Гончара Миколою Вікторовичем Поляковим, на якій піднімалося питання відновлення діяльності НДЛ українського фольклору, народного говору та літератури Нижньої Наддніпрянщини; питання перебуває на контролі голови Дніпропетровської облради Є.Г. Удода.

Г) Надіслані листи-звернення з проханням передати копії аудіозаписів козацьких пісень Дніпропетровщини, які містяться в архівах Національного радіо України (була отримана позитивна відповідь; триває робота по оформленню договорів на використання відповідних записів), Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнографії НАН України (отримана відповідь про готовність співпрацювати і відсутність інформації), Київського національного університету культури і мистецтв (відповіді не отримано), Дніпропетровської обласної державної телерадіокомпанії (була отримана позитивна відповідь; триває робота по оформленню договорів на використання відповідних записів; підписано договір на надання послуг з оцифровки записів, робота триває).

Д) Зібрана інформація по аматорським фольклорним колективам області